

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ПИТАНЬ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Ірина Колодійчук

д.екон.наук, старший науковий співробітник

*ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М. І. Долишнього НАН України (Україна)*

Українська система поводження з відходами зорієнтована лише на розв'язання питань природоохоронного характеру, що обмежує її можливості в напрямі мінімізації потоків відходів. У концепції комплексного управління відходами запропоновано переглянути традиційний підхід у розв'язанні проблеми відходонакопичення, ураховуючи, що відходи складаються з різних компонентів, які потребують відповідної утилізації найбільш економічно доступними, екологічно ефективними та соціально прийнятними способами [1]. Необхідність комплексного підходу до питань поводження з відходами викликана вимогами міжнародного співтовариства, підтверджена ратифікованими Україною важливими міжнародними документами, зокрема Базельською конвенцією про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням [2], декларацією Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку [3], протоколом про реєстри викидів і перенесення забруднювачів [4] тощо.

Примітивна схема збору і вивезення відходів за межі населеного пункту на полігон не відповідає сучасному баченню розв'язання наявних проблем. Водночас наявний низький рівень фінансового та інформаційного забезпечення у сфері поводження з відходами. Відсутність об'єктивного обліку та моніторингу утворюваних / накопичених відходів не сприяла розробленню ефективних заходів природоохоронного характеру. Тож зазначене зумовило припущення, що дії (заходи) у цій сфері не були науково обґрунтованими, а більшою мірою мали випадковий характер. Попри те, що випадковість не відкидає «правильного», у цьому контексті це швидше є неправильним, що вказує на «сліпе» регулювання суспільних відносин у сфері поводження з відходами [5].

Критичний стан із нагромадженням відходів у Україні вимагає реалізації радикальних рішень системного характеру, а саме:

1. Послідовна реалізація стратегії управління відходами, що базується на узгодженості дій на різних рівнях ієрархії управління. Науково обґрунтовані заходи повинні бути безальтернативним дороговказом на шляху

досягнення стратегічних завдань, незалежно від політичної ситуації та змін у кадровому забезпеченні владних інституцій. Практика «зміни курсу» в контексті політичної доцільності є неприпустимою щодо поводження з відходами, оскільки масштабність наявних проблем вимагає послідовності та значного періоду для їхнього розв'язання.

2. Формування інституту відповідальності за наслідки неефективної діяльності або бездіяльності органів управління. Лише безкомпромісне дотримання національного й міжнародного законодавства та реальна відповідальність за його порушення із компенсацією спричинених збитків можуть забезпечити реалізацію стратегії ефективного управління відходами.

3. Створення організаційно-правових умов для інвестиційної привабливості індустрії перероблення відходів. Законодавче поле з реальними механізмами захисту інвесторів, прозорі конкурсні процедури та чіткий інвестиційний план – усе це може кардинально поліпшити ситуацію з будівництвом та експлуатацією утилізаційних потужностей у регіонах України.

4. Міжгалузеве узгодження планів управління відходами, що передбачає координацію дій між міністерствами і відомствами на шляху реалізації національної стратегії у цій сфері.

5. Формування екологічного світогляду населення, яке повинно бути невід'ємним складником національної системи освіти і виховання. Становлення екологічної культури є одним із превентивних заходів уникнення екологічних катастроф, а також запорукою створення ефективної системи управління відходами.

Отже, формування ефективної системи управління відходами є важливим компонентом якісних змін (сталого розвитку) у регіонах України в контексті її євроінтеграційних прагнень. Перехід від наявної практики поводження з відходами до системи управління ними вимагає ухвалення й реалізації радикальних рішень на законодавчому та виконавчому рівнях ієрархії управління (керування), запровадження європейських принципів управління, що на практиці підтвердили свою дієвість та ефективність. Упровадження прогресивної моделі рециркуляції відходів у регіонах України вимагає комплексного використання сучасних інноваційних технологій, що в поєднанні з європейськими стандартами та запропонованими радикальними рішеннями спроможні створити ефективну національну систему управління відходами.

Список використаних джерел

1. Marshall R. E., Farahbakhsh K. Systems approaches to integrated solid waste management in developing countries. *Waste Management*. 2013. Vol. 33, is. 4. P. 988–1003.

2. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням. Офіційний вісник України. 2018. № 93. С. 106.
3. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку: Міжнародний документ від 14.06.1992 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_455
4. Про ратифікацію Протоколу про реєстри викидів та перенесення забруднювачів: Закон України № 980-VIII від 03.02.2016 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 11. С. 7.
5. Колодійчук І. А. Формування територіально збалансованих систем управління відходами: регіональний вимір : монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2020. 524 с.